

Κουμαντάρειος
Πινακοθήκη
Σπάρτης

Γυμνάσιο
Αρεόπολης

Χάρτες – μια
εικόνα από
το παρελθόν

Συμμετέχοντες

Σχολείο: Γυμνάσιο Αρεόπολης

Τάξη / Τμήμα: Γ' τάξη, Τμήματα Γ₁, Γ₂

Αριθμός μαθητών: 39

Αριθμός παλιννοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: 17

Χώρες προέλευσης των παλιννοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: Αλβανία και Βουλγαρία.

Σύντομη περιγραφή του προφίλ της τάξης: Η τάξη της Γ' Γυμνασίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ομογενής προς τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα των μαθητών. Παρότι ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών είναι σχετικά μεγάλος σε σχέση με το σύνολο των μαθητών, κανένας από αυτούς δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα με την γνώση της Ελληνικής γλώσσα για το λόγο ότι όλοι έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην περιοχή της Μάνης. Αυτό έχει ως συνέπεια οι μαθητές να έχουν αναπτύξει περίπου τα ίδια ήθη και έθιμα. Παράγοντας που ενισχύει την ομοιογένεια της τάξης αυτής είναι ότι υπάρχουν μαθητές από μικτούς γάμους Ελλήνων που δρουν ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των μαθητών. Αυτό μπορεί εύκολα να το διαπιστώσει κανείς από το γεγονός ότι στις αθλητικές ομάδες και ομάδες χορού που δημιουργούν για συμμετοχή σε αθλητικές και χορευτικές εκδηλώσεις η σύσταση είναι πάντα μεικτή.

Ονόματα εκπαιδευτικών : Δήμητρα Καραμαδούκη-φιλόλογος, Παύλος Κούζουνας-διευθυντής

Μουσείο: Κουμαντάρειος Πινακοθήκη Σπάρτης

Η έκθεση περιλαμβάνει:

1. Προμετωπίδες και σελίδες τίτλου από μνημειώδεις χαρτογραφικές εκδόσεις-σταθμούς στην ιστορία της χαρτογραφίας.
2. Χαρτογραφία του χερσαίου και νησιωτικού χώρου της ανατολικής Μεσογείου με χάρτες οι οποίοι αποτυπώνουν γεωγραφικά διαμερίσματα του ελλαδικού χώρου και κατόψεις των κυριότερων πόλεων, τα μεγαλύτερα νησιά του Αιγαίου Πελάγους, τα παράλια της Μικράς Ασίας, την περιοχή της Κωνσταντινούπολης και τα Στενά των Δαρδανελίων.

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

3. Ιστορική χαρτογραφία που χαρτογραφεί περιοχές οι οποίες συνδέονται με διάφορα μυθολογικά και ιστορικά γεγονότα. Πηγές της είναι η ελληνική και η ρωμαϊκή μυθολογία (Αργοναυτική εκστρατεία, Ιλιάδα, Οδύσσεια, Αινειάδα), η αρχαία ελληνική ιστορία (Περσικοί πόλεμοι, Πελοποννησιακός πόλεμος, Κύρου Ανάβασις, Εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου), η ρωμαϊκή και η βυζαντινή ιστορία και γεγονότα της νεότερης ιστορίας.
4. Θρησκευτική και εκκλησιαστική χαρτογραφία, η οποία αφορά στη γεωγραφία της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, με επίκεντρο τους Αγίους Τόπους. Αποτυπώνονται περιοχές που συνδέονται με τις περιπλανήσεις του έθνους του Ισραήλ, τόποι όπου έζησε και δίδαξε ο Ιησούς, περιοχές όπου περιόδευσαν οι Απόστολοι και πραγματοποιήθηκαν Εκκλησιαστικές Σύνοδοι ή που περιλαμβάνονταν στις επικράτειες δικαιοδοσίας των πέντε Πατριαρχείων.
5. Τέλος, μια ιδιαίτερη ενότητα αποτελούν οι σατιρικοί χάρτες, οι οποίοι χρησιμοποιούν το γεωγραφικό ανάγλυφο για να καταδείξουν συνοπτικά και ευανάγνωστα το πολιτικό παρασκήνιο και να ασκήσουν κριτική μέσω της σάτιρας.

Όνομα επιμελήτριας της Πίνακοθήκης: Γεωργία Κακούρου-Χρόνη.

Στόχοι

Οι στόχοι που τέθηκαν για τους μαθητές στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν:

- να αυξήσουν τις γνώσεις τους μέσα από τη βιωματική προσέγγιση, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα το συγκεκριμένο θέμα,
- να αναζητήσουν κοινά πολιτιστικά στοιχεία της χώρας που ζουν με τη χώρα καταγωγής τους,
- να ευχαριστηθούν κατά την επίσκεψή τους στο χώρο της Πίνακοθήκης και να θέλουν να επιστρέψουν σε αυτόν,
- να αναπτύξουν επικοινωνιακές και κοινωνικές ικανότητες μέσα από τη συνεργασία.

Σύνδεση με Πρόγραμμα Σπουδών

Η επίσκεψη συνδέεται με το μάθημα της Ιστορίας και με το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής – Καλλιτεχνικών.

Δράσεις

Δράσεις πριν την υλοποίηση της εκπαιδευτικής επίσκεψης στο μουσείο :

1. Παρακολούθηση ημερίδας «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» που πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 11 Ιανουαρίου 2014 στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας. Διοργανώθηκε από την υποδράση 9.5 « Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών» της πράξης «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών». Στην ημερίδα δεν παραβρέθηκε η κυρία Γεωργία Κακούρου-Χρόνη διότι έλειπε στο εξωτερικό. Από την πλευρά του σχολείου παραβρέθηκε ο κύριος Παύλος Κούζουνας, διευθυντής του γυμνασίου Αρεόπολης.
2. Τηλεφωνική επικοινωνία του εκπαιδευτικού Παύλου Κούζουνα και της επιμελήτριας της Πινακοθήκης Γεωργίας Κακούρου-Χρόνη.
3. Ηλεκτρονική αποστολή υλικού που αναφέρεται στα εκθέματα της Πινακοθήκης με σκοπό να υπάρξει η κατάλληλη προετοιμασία των μαθητών.
4. Δράσεις εντός τάξης: Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες των 4-6 ατόμων με σκοπό την παραγωγή ενός συλλογικού έργου. Κατά την διάρκεια της δράσης αναπτύχθηκαν συνεργατικές δεξιότητες μέσω της παρεχόμενης δυνατότητας ελεύθερης έκφρασης των απόψεων των μαθητών και μαθητριών. Η διδασκαλία ξεκίνησε με την τεχνική της ιδεοθύελλας: Έγινε καταγραφή των απόψεων και των ιδεών των παιδιών για την παραγωγή και την οργάνωση του έργου. Δεν επιτράπηκαν αρνητικοί σχολιασμοί των ιδεών των άλλων μαθητών ενώ έγινε προσπάθεια αξιοποίησης όλων των ιδεών. Έγινε δήλωση και καταγραφή της εσωτερικής κατανομής των ρόλων κάθε ομάδας στη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων. Αποφασίστηκε η δημιουργία λευκών περιγραμμάτων (χαρτών) που θα συμπληρώνονταν κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης και μετά από αυτήν.
5. Δράσεις εντός τάξης: Οι διδακτικές ώρες που αξιοποιήθηκαν για την προετοιμασία της δράσης ήταν πέντε (5) και εντάχθηκαν στο μάθημα της

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Ιστορίας. Η πρώτη διδακτική ώρα ξεκίνησε με μια σύντομη περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος. Οι μαθητές ενημερώθηκαν, αρχικά, για την Πινακοθήκη της Σπάρτης και τη συγκεκριμένη έκθεση Χαρτών που φιλοξενεί. Στη συνέχεια έγινε αναφορά στην υποδράση 9.5 « Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών» της πράξης «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών». Ακόμη, αποσαφηνίστηκε ο δικός τους ρόλος και η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, καθώς και τα οφέλη που θα αποκόμιζαν από τη συμμετοχή τους σ' αυτό. Τα παιδιά δέχτηκαν με χαρά και ενθουσιασμό να συμμετάσχουν, καθώς δελεάστηκαν τόσο με την προοπτική δημιουργίας ενός δικού τους χάρτη, όσο και με την προοπτική της επίσκεψης στην Πινακοθήκη. Αξίζει να σημειωθεί ότι ελάχιστα παιδιά είχαν επισκεφθεί στο παρελθόν τη συγκεκριμένη Πινακοθήκη ενώ τα περισσότερα δεν είχαν γενικώς την εμπειρία επίσκεψης ενός εκθεσιακού χώρου. Στο τέλος της ώρας ζητήθηκε από τα παιδιά να σκεφτούν το θέμα που θα τα ενδιέφερε από όλες τις περιόδους της ιστορίας– όχι μόνο από την περίοδο που διδάσκονται στη Γ' γυμνασίου – και να καταθέσουν τις προτάσεις τους στο επόμενο μάθημα, ώστε με βάση αυτές να δημιουργηθεί και ένας αντίστοιχος χάρτης.

6. Τη δεύτερη διδακτική ώρα και αφού τα παιδιά είχαν προετοιμαστεί σχετικά, η διδασκαλία ξεκίνησε με την τεχνική της ιδεοθύελλας. Να επισημανθεί ότι ακούστηκαν προτάσεις επιλογής θέματος από όλες τις περιόδους της ιστορίας (αρχαία, μεσαιωνική, νεότερη και σύγχρονη), η πλειοψηφία, όμως, των μαθητών εστίασε στη νεότερη και σύγχρονη περίοδο της ελληνικής ιστορίας, μιας και αυτή είναι το αντικείμενο διδασκαλίας την τρέχουσα σχολική χρονιά. Ύστερα από συζήτηση και αφού έγινε καταγραφή των απόψεων και των ιδεών των παιδιών για την επιλογή του θέματος, επιλέχθηκε το θέμα «Καταγραφή και μεταβολή των συνόρων της Ελλάδας από τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους 1830 ως τις ημέρες μας». Η επεξεργασία του θέματος ξεκίνησε με μια σύντομη περιγραφή-υπενθύμιση από τη διδάσκουσα του ιστορικού πλαισίου. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις πολυεθνικές αυτοκρατορίες του 18^{ου} αιώνα και ιδιαίτερα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, στις διαφορετικές εθνότητες που τη συγκροτούσαν, καθώς και στα νέα κράτη που δημιουργήθηκαν το 19^ο αιώνα στα συγκεκριμένα εδάφη. Στη συνέχεια, μέσω της μαιευτικής μεθόδου έγινε καταγραφή στον πίνακα επαναστάσεων, πολέμων ή άλλων σημαντικών γεγονότων που οδήγησαν στις αντίστοιχες διπλωματικές συνθήκες που όριζαν νέα κάθε φορά σύνορα στο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος. Επισημαίνεται ότι τα περισσότερα γεγονότα ήταν ήδη γνωστά στους μαθητές, καθώς τα είχαν ήδη διδαχθεί. Τα ιστορικά κενά που υπήρχαν από

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

περιόδους που δεν είχαν διδαχθεί καλύφθηκαν συνοπτικά από τη διδάσκουσα. Αφού καταγράφηκαν χρονολογικά όλες οι συνθήκες, αξιοποιήθηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος και οι μαθητές χωρίστηκαν από τη διδάσκουσα σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα ανέλαβε να ερευνήσει και να γράψει μια μικρή έκθεση (100 – 200 λέξεων) για κάθε συνθήκη (ποια ήταν η συνθήκη, ποιο γεγονός την προκάλεσε, πότε και πού έγινε, τι συγκεκριμένα όριζε, σύνορα) που θα συνοδευόταν με τη δημιουργία αντίστοιχου χάρτη. Δημιουργήθηκε μια ακόμη ομάδα δύο (2) μαθητών, οι οποίοι είχαν έφεση στο σχέδιο και προθυμοποιήθηκαν να αναλάβουν επιπλέον –πέραν της συμμετοχής τους στις άλλες ομάδες– να σχεδιάσουν έναν χάρτη της Ελλάδος, χωρίς τις διαχωριστικές γραμμές που ορίζουν τα σύνορα. Προτάθηκε στους μαθητές βασική βιβλιογραφία, ενώ κύριο βιβλίο παραπομπής υπήρξε το σχολικό εγχειρίδιο.

7. Την τρίτη διδακτική ώρα έγινε παρουσίαση των εργασιών των ομάδων, ενώ στο κέντρο του πίνακα ήταν αναρτημένος ο χάρτης που είχε σχεδιαστεί από τα παιδιά (διαστάσεων: A3 297 × 420). Κάθε ομάδα που παρουσίαζε την εργασία της χάραζε στον χάρτη και τα αντίστοιχα σύνορα, αφού είχαμε όλοι προαποφασίσει το χρώμα και τα σημάδια που θα βάζαμε σε κάθε συνθήκη.

Ο χάρτης της Ελλάδος που σχεδίασαν δύο μαθητές, χωρίς τις διαχωριστικές γραμμές που ορίζουν τα σύνορα

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Ο χάρτης με τα σύνορα που όριζαν οι διαφορετικές συνθήκες. Κάθε συνθήκη αποτυπώνεται με άλλο χρώμα

8. Στο τέταρτο μάθημα, αφού ολοκληρώθηκε το υπόμνημα του χάρτη, αναρτήθηκαν στο μέσο του πίνακα, παράλληλα με το χάρτη που δημιουργήθηκε από τους μαθητές, και άλλοι χάρτες, όπως χάρτης της συνθήκης του Βουκουρεστίου, χάρτης της συνθήκης των Σεβρών –ο σχετικός με την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας, χάρτης της συνθήκης της Λωζάννης, κ.α., και έγιναν συγκρίσεις και συζητήσεις σχετικά με τις σκοπιμότητες, πολιτικές ή άλλες, και τις διαφορετικές αναγνώσεις των χαρτών. Τέλος, επισημάνθηκαν οι μεταβολές των συνόρων της Ελλάδας τη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο και οι εκάστοτε πολιτικές και στρατιωτικές σκοπιμότητες.

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Χάρτης με τα σύνορα που όριζε η Συνθήκη των Σεβρών

9. Στο χρονικό διάστημα μεταξύ της τέταρτης και πέμπτης διδακτικής δράσης μέσα στη σχολική μονάδα παρενεβλήθη η εκπαιδευτική επίσκεψη των μαθητών στην Κουμαντάρειο Πινακοθήκη. Οι μαθητές παρακολούθησαν όλοι μαζί εκπαιδευτική ξενάγηση. Αξίζει να αναφερθεί ότι κατά την διάρκεια μιας δραστηριότητας εντός του μουσείου δόθηκαν στους μαθητές μεγεθυντικοί φακοί για να παρατηρήσουν με άνεση τους χάρτες. Σχεδόν όλοι παρατήρησαν τις αλλαγές των συνόρων κατά την διάρκεια των αιώνων καθώς επίσης και τα «ξενικά» τοπωνύμια που υπήρχαν ακόμη και στην ιδιαίτερη πατρίδα τους, τη Μάνη. Επίσης, μεγάλη εντύπωση προκάλεσαν οι σατυρικοί χάρτες και η διαχρονικότητα που παρουσιάζουν. Μετά την ολοκλήρωση της ξενάγησης, παρόλο που οι μαθητές είχαν φέρει μαζί τους λευκά περιγράμματα χαρτών για να σχεδιάσουν, αποφασίστηκε λόγω περιορισμένου χρόνου η δράση αυτή να υλοποιηθεί στο σχολείο.

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Συζήτηση στο μουσείο

Παρατηρούμε τους χάρτες με τη χρήση μεγεθυντικών φακών

10. Η δράση ολοκληρώθηκε στο πέμπτο μάθημα το οποίο πραγματοποιήθηκε μετά την επίσκεψη στην Πινακοθήκη. Ύστερα από συζήτηση οι μαθητές κατόρθωσαν να προσεγγίσουν από μια διαφορετική κατεύθυνση τις έννοιες *έθνος, κράτος, εθνικό κράτος*. Επίσης, συνειδητοποίησαν ότι η Ελλάδα, όπως

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

και τα άλλα σημερινά κράτη, δεν ήταν πάντα από γεωπολιτική άποψη όπως είναι σήμερα και κατανόησαν την άμεση σύνδεση και αλληλεξάρτηση των λαών των Βαλκανίων που κάποτε ήταν όλοι μέρος της μεγάλης οθωμανικής αυτοκρατορίας και που όλοι προσπάθησαν στις δεδομένες ιστορικές συνθήκες να συγκροτήσουν εθνικά κράτη μέσα από συμμαχίες αλλά και συγκρούσεις. Αξίζει να επισημανθεί ότι τα συμπεράσματα που εξήχθησαν ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα για τους μαθητές, πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς στο σχολείο μας, και συγκεκριμένα στη Γ' γυμνασίου, φοιτούν αρκετοί αλλοεθνείς μαθητές, κυρίως αλβανικής καταγωγής.

Η βιβλιοθήκη του σχολείου αποτέλεσε μια πλούσια πηγή πληροφοριών και, σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που αντλήθηκαν από το διαδίκτυο μέσω του σχολικού εργαστηρίου Πληροφορικής, αποτέλεσαν τους μαθησιακούς πόρους που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκεκριμένη δράση.

Το πρόγραμμα διήρκεσε τρεις μήνες (από 13/1/2014 έως 13/4/2014).

Ως μέθοδος διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκε η ομαδοσυνεργατική.

Αξιολόγηση

Από το σχολείο:

Μετά από συζητήσεις που έγιναν με τους μαθητές που συμμετείχαν στη δράση προκύπτει πως η εμπειρία που βίωσαν ήταν κατά κύριο λόγο ευχάριστη. Η αλληλεπίδραση με τα αυθεντικά αντικείμενα αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο μάθησης. Η όλη δράση καθώς και η επίσκεψη στην Πινακοθήκη δημιούργησαν γόνιμο έδαφος για να εφαρμοστούν ενεργητικές μέθοδοι μάθησης οι οποίες ξεφεύγουν από το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας. Παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές έγιναν ερευνητές και η όλη διαδικασία τους ώθησε στην διατύπωση ερωτημάτων και στην καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης.

Τέλος, τα παιδιά εξοικειώθηκαν με την έννοια της επίσκεψης σε χώρους πολιτισμού και πιθανώς στο μέλλον αυτό να αποτελέσει μία συνειδητή επιλογή για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Το παραπάνω επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό των παιδιών θέλει να επισκεφτεί ξανά την Πινακοθήκη. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το πρόγραμμα πέτυχε σε μεγάλο βαθμό τον αρχικό του στόχο.

Υποδράση 9.5: Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών

Από την εκπρόσωπο του μουσείου

Οι μαθητές/μαθήτριες του Γυμνασίου Αρεόπολης, κατά την επίσκεψή τους στην Πινακοθήκη, γνώρισαν την Πινακοθήκη και ξεναγήθηκαν στην έκθεση. Οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος συρρικνώθηκαν· οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την εξέλιξη αποδίδονται:

- ✓ στο ότι δεν προηγήθηκε μία συνάντηση πριν από την επίσκεψη με τους αρμόδιους εκπαιδευτικούς, επομένως, η προετοιμασία υπήρξε ελλιπής·
- ✓ στον μεγάλο αριθμό των παιδιών·
- ✓ στην ανυπομονησία των παιδιών να επισκεφθούν την πόλη της Σπάρτης που μείωνε το ενδιαφέρον τους για το πρόγραμμα.

Προφανώς οι ευθύνες βαρύνουν κι εμένα που δεν μπόρεσα να ανατρέψω, κατά τη διάρκεια του προγράμματος, τη διαδικασία ώστε να ευοδωθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι.